

မိုင်းတီးမိုင်းရွှေခင်, ကခင်ရွှေခင်းရှု.ကော,

"The Culture Heritage of Tai(Shan) Ethnic Groups" Book

(Tai New Year, Keng Tung 2012)

Page 205 to 214

ပေးအံ့လှူလှီး ပိုင်းတိုးပိုင်းပိုင်း၊ခေတ်မားလှိုင် ဂူခင်းဂမ်းခမ်းဂူလှီးဂူဝါး တိုးပိုင်းလိင် ကခင်းယူ၊ ခင်းပိုင်းမားခင်း၊ မိုင်းထိုး၊ မိုင်းလား၊ ဝိတ်ခေတ်၊ နလး မိုင်းကိခင်း၊တိယ လိုင်းခေ။ ပူမွခင်း၊ခပ် မိုင်း ဂွခင်း၊ခွခင်း၊ လှီးတိုးပိုင်းခေ၊ ပွတ်းလားခင်း ခါးလှီးမားဂူလှီးဂူလှီး။ တိုးပိုင်းဂွခင်း၊ ယမ်းယူခင်းပိုင်းခေ၊ မိုင်းလိင်ခေ။ ပူဂ်းတင်း မိုင်းကားလား၊ မိုင်းလားခင်းလင်း နလး မိုင်းမားလှိုင် လိုင်းခေ။မားဝါးခေ။ ဂူလှီး ဂါး ကခင်းယူ၊ခွခင်း၊လိခင်းလိခင်းပိုင်းခေ၊မိုင်းခေခေ။ ပူမွခင်း၊တိုးပိုင်းဂွခင်း၊ ယင်းယမ်းပူဂ်းတင်းပိုင်း ‘တိခင်း ယေ။’ နလး မိုင်း ‘သားခင်းဂူဝါး’ မားဂွခင်း၊ ကခင်းဝါးခေခေ။ ဂူခင်းဂူမားခင်း၊ပေးခမ်း။ ယွခင်းပိုင်း ခင်း မူလိခင်းပိုင်းတိုးပိုင်း ကမ်းဂွခင်းတိမ်းဝိသေခင်းတိုး။ ဂူလှီးဂါး လှင်းတိုးပိုင်းဂွခင်း၊ ယမ်းတူင်းခေခင်းမား ခေခေ။ သမ်းဂွခင်းခင်းပိုင်းခေ၊ခပ်မိုင်းဂွခင်း၊ တိမ်းမိဝိ။ ဂမ်းခင်းခင်းခေ။

ပိုင်းခေ၊မိုင်းဂွခင်း၊ တိမ်းဝိလှင်းတိုး

ဂါးခေခေ၊ခေ၊တွခင်းလင်း(Western Han BC 206-AD 23)၊ ပါခင်းဝူခင်းခေခေ၊ဂူဝါး(BC 140-BC 88)ခေခေ။ ဂွခင်းပိုင်းခွခင်းတင်း မိုင်းလိခင်းတူ(ကိခင်း၊တိယပိုင်းလိင်)ဂွ၊မားဂါးခေခေ၊လား ငါးတိုးခေလး လင်းဝူခင်းခေခေ၊ဂူဝါး၊ ယူ၊မိုင်းပီးခေ၊ ယိခင်း၊သိုဝ်ဝိပီးခင်း(BC 122)ခေခေ။ ပူဂ်းခင်းလှိုင် ပုခင်းဂပ်း ဂါးခွခင်းပိုင်း ဂေးလိုင်းလင်းသျှခင်းခေခေ။ ခပ်ခိုင်သေ ပွဲ၊လှမ်းခင်းခိင်သီ၊လှမ်း၊ ဂွ၊ဂူတင်းလတ်းလှီး မိုင်းလိခင်းတူ(ကိခင်း၊တိယ)။ လှမ်းကခင်းခပ်ခင်းလိခင်းလိခင်း ယိခင်း၊ခေခေ၊(ယူ၊ခေခေ၊)မားခေခေ။ သမ်း မားလှီး ဂူခင်းလှိုင်ကခင်းဂူဝါး ‘ဂူခင်းခွခင်းခေခေ’ ခေခေ။ လှမ်းကပ်ခွခင်းခွခင်းခေလး ခွခင်းတိုးပိုင်းဂမ်း ခင်းခေ။ လှမ်းခေ၊ခပ် 4ပီးလှမ်းလှမ်း ကမ်းပူခင်းလိ၊ လိခင်းယိခင်းခေခေ။ လှင်းခေ။ ခင်းပိုင်းခေ၊မိုင်း ဂွခင်း၊ ပပ်သိုဝ်၊လိ-တူးဝါခင်းလိလှိုင်ခေခေ။ တိမ်းဝိဝါး-

“...ဂူခင်းခွခင်းခေခေ၊ ကါးလိုင်းထိုခင်းပု၊လိုင်းခေခေ။ ခပ်ကမ်းမီး လင်းခွခင်းခင်းခေ၊ ခပ်ယမ်း ဂွခင်းပိုင်း၊ လှမ်းပိုင်းခေ၊ ထိုင်တိုးဂွတ်းလှမ်းဂွခင်းခွခင်းခေလး ခွခင်းခင်းခေ၊တိ။ ဂွတ်းခွခင်းခေ၊ ကမ်းခင်းတင်းဂွ၊လှမ်းပိုင်းလိခင်းတူးလိ။ ဂူလှီးဂါး လိခင်းဂူဝါး လှမ်းခွခင်းခေခေ၊ ဂွ၊တင်းတူဂ်း မွခင်းဂွခင်းပံ လိ။ မီးပိုင်းခေ၊လှိုင်ခင်းခင်း ဂွခင်း ‘တိခင်းယေ။’ ခေခေ။

ကိုင်ခေခင်းပိုင်းခေ၊ခပ်တိမ်းဝိခေခေ။ ထတ်းခေပ်ဝူခင်းတူလှီးလိုင်း ခေ၊တူဂ်းခွခင်းခေခေ၊မွခင်းဂွခင်း ပံလိ(မွခင်း 2 လိးခေ၊မီး 1 Kilometre)ခေခေ။ လိပ်းတူဂ်းခေခေ၊ တိုးလိခင်းလိခင်းပိုင်းတိုးတိုးခွခင်း နလး မိုင်းတိုး(Shan State)ပိုင်းလိင်ခေခေ။ ခွခင်းခင်းခေ၊ ဝိင်းလင်းခင်း ပိခင်းတူးခွခင်းဝါးခေ။ လှမ်းခင်းပိုင်းခေ၊ခေခေ ခေ။ လိခင်းလှမ်း လိခင်းပိုင်းကွခင်းခေ၊ BC 122 ခေခေ။ တိုးပေးယမ်းပူဂ်းတင်း မိုင်းတိခင်းယေမားပိုင်း ခင်းခင်းယဝ်။

သမ်းထိမ်း ဂါးခေခေ၊ခေ၊တွခင်းဂါး(The Later Han Dynasty – Eastern Han AD 25-AD 220)ခေခေ။ ခင်းပပ်ခွခင်းဝိခေခေ၊သူ ခွခင်း၊တိုးပိုင်းလိ(ပိုင်းခေခေ၊တွခင်းဂါး - ပိုင်ပိခင်းမိတွခင်းဝူခင်း၊ တိ)ခေခေ။ တိမ်းဝိဝါး - “ယူင်းယိခင်းဂပ်းပီး(AD 97)လိုခင်းလိင်၊ ခွခင်းခွပ်၊လိခင်းလိခင်းယူင်းသျှိုင် (ကိုင်၊ပပ်းသားခင်း ခင်းပိုင်းခေ၊မိုင်းလိင်)၊ ဂူခင်းလှိုင်လှမ်းပု၊နလး သားခင်းဂူဝါး(မိုင်းတိုး) ခပ်ပုလှိုင်၊ ဂူခင်းမေပိခင်း၊ဂွခင်း လိခေ၊သု၊သေ မားသားခွခင်းခွခင်း”။

ပပ်.ပိုခင်းကာခင်တီ.ပိုခင်းထီ.(ပိုခင်းဂပ်;ဂွင်.ကာခင်တီ.)ဝး - ယှင်းလိခင်,ပီးခိုင်;(AD 120) လိုခင်သိပ်းသွင်၊ ခွတ်းခွပ်,လိခင်လိခင်ယှင်းသျှင်၊ သါခင်းဂွပ်,(မိုင်းတီး)လှ်းပွင်းခီဝ် မးသါဂ်းခွပ်းခွင်”။

ပပ်.ပိုခင်းသုခင်တီ.ပိုခင်းထီ.(ပိုခင်းဂပ်;ဂွင်.သုခင်တီ.)တိမ်းဝံ.ဝး - “ယှင်းလိခင်.ရှုဂ်းပီး(AD 131)လိုခင်သိပ်းသွင်၊ ခွတ်းခွပ်,လိခင်လိခင်ယှင်းခခခင်,(ပွတ်းရှုင်,ဝိတ်.ခခခင်းမိုင်းလိဝ်)၊ မိုင်းယေ.တိဝ်. ဂလး; သါခင်းဂွပ်,(မိုင်းတီး)ခပ် ပွံ,ပွင်းခီဝ်မးသါဂ်းခွပ်းခွင်”။

ခင်းပပ်.ပိုခင်းခွပ်.ခခခင်.သုသီခခခင်,ယီ,-ကံလဝ်,လွခင်.(ပိုခင်းခခခင်.တုခင်းရှင်-လွင်းဂွခင်းလှိုင်း နှီ,တခင်းဝခင်းတူဂ်း ဂလး; ပိုခင်းဂိပ်;မိုင်းကံးလါဂ်း)ခခခင်.ဂေ; တိမ်းဝံ.လွင်းတီးထိုဝ်းခခခင်. ခခခင်,ဂပ်,။ ပိုင်ပိခင်လွင်းမခင်းခီခင်းလိပ်;လိပ်;တိုင်း လိဂ်းတင်,နိုခင် ခင်းပပ်.ခခခင်.တိမ်းဝံ.ဝး-

“ယှင်းယိခင်,ဂပ်;ပီး(AD 97)ခွတ်းခွပ်,လိခင်လိခင်ယှင်းသျှင်၊ ဂွခင်းလှိုင်း ဂလး; ထပ်;ဂေ;ခမ်း သါခင်းဂွပ်,(မိုင်းတီး)တူခင်ထိုဝ်းယှင်ယိဝ်,တိဝ်.ခခခင်. လှ်းဂွခင်းမေဂွမ်းလံးနေ,သျှ မးသါဂ်းသိင်ဂိပ်; ထပ်;ဂွင်.ခွပ်,တီ.ချု. ရှုးယှင်ယိဝ်,တိဝ်. ထပ်;ခမ်း သါလံးသီဂမ်,၊ ထပ်;လိဂ်းထပ်;ခခခင်.မိုင်းခပ်ထိုဝ်းခခခင်. သမ်.ပခင်ထပ်;၊ ငိုခင်းတွင်း ဂလး; ရှမ်းပေးသီထေး...ယှင်းလိခင်ပီးခိုင်;(AD 120)၊ ယှင်ယိဝ်,တိဝ်. တူခင် ပိခင်ထပ်;ဂေ;ခမ်းသါခင်းဂွပ်,(မိုင်းတီး)ခခခင်. သမ်.လှ်းပွင်းခီဝ်မး ဂေ;သိင်ယှင်;ဂွင်,ယေ;မုခင် ထပ်;ဂွင်.ထိုင်;ဂလး; တင်းသတိင်းခခခင်းခခခင် ခခခင်းတီး(Music) ကိဂ်,ပးတင်းဂွခင်းမေ(Magician) လှ်း ဂွခင်းမေလိခင်းလွင်းလါဂ်,လံး(acrobat)လှ်း ဂွခင်းမေပု,နွံးကွဂ်,ခင်းပဂ်,မး၊ မေလိဂ်,နေ,တူဝ် ထပ်;ဂပ်,၊ မေလိဂ်;လံးရှုဂ်းရှုးပိခင်ရှုဂ်မးလှ်း မီးတင်းဂွခင်းမေပိခင်ခခခင်း လှ်းမဂ်,ခခခင်လံး။ မဂ်, မခင်းခခခင် ပေးခခခင်.ပဂ်,ခခခင်.ရှိုင်ကေ;။ ခပ်မွဂ်,လါတီးဝး; ထိုဝ်းခပ်ပိခင်ဂွခင်းခီးသီ။ ခီးသီခခခင်. ပိခင် မိုင်းတျ.သျှခင်,(Rome)ယပ်.။ နှီ,တခင်းဝခင်းတူဂ်းသါခင်းဂွပ်,(မိုင်းတီး) ပွင်,တျ.သျှခင်(Rome)။ ရှုဂ် ပီးမု,၊ ထပ်;ဂွင်.ကာခင်တီ. ရှုတ်းပွံးမုခင်းသိုဝ်း တီးခင်းဝခင်းဂေ; ပွင်တျ.ခခခင် ရှုးယှင်ယိဝ်,တိဝ်.(ထပ်;ဂေ; ခမ်းမိုင်းတီး)ရှုတ်းခခခင်.တျ.တူဂွလှ်.(တျ.ခခခင်ခခခင်, သီခင်းခခခင်း)။ ဂွခင်းထိုဝ်းမးဂေ;သိင် ယှင်;ဂွင်,မုခင် ဂွင်.ခခခင်. ထပ်;ဂွင်.ချု.ပခင်ထပ်;၊ ငိုခင်းခမ်းဂလး;ရှမ်းပေးရှုးဂွ;ဂေ;”ဝးခခခင်။

ကခခင်းခင်း ပိုခင်းခခခင်,ခပ်မိုင်းဂွခင်, တိမ်းဝံ.ဝး “သါခင်းဂွပ်,(掸国)”ခခခင် ပိခင်မိုင်းတီးယပ်.။ တူဝ်လိဂ်းခခခင်, “掸” (ကွဂ်,သိင်“သါခင်း”)ခခခင် ပိခင်“သျှမ် - Shan-တီး” ယပ်.။ “国”(ဂွပ်,)ခခခင် သမ်ပိခင် “မိုင်း”ကေ;။ “掸国”(သါခင်းဂွပ်,) ခခခင် ပိခင်“မိုင်းတီး”ကေ;။ တွခင်းခင်း AD ရှုဂ် ပဂ်, 1 တေ;ထိုင် AD ရှုဂ်ပဂ်, 2 ခခခင် ဂခ,မိုင်းဂွခင်, ရွင့်မိုင်းတီးဝး; “掸国(သါခင်းဂွပ်,)” မိုင်း တီး(Shan State) ကခခင်ယှု,ခင်း မိုင်းရှုမ်းတုမ်မခင်း ယမ်းလိဝ်ခခခင် ဂခ,သမ် ရွင့် “掸邦(သါခင်းပဂ်)” ရှုခင်းတေ;မိုင်းလိဝ်။ “邦(ပဂ်)”ခခခင် ပိခင် State (တိုင်း; မိုင်း)ကေ;။

မိုင်းတီးမိုင်းဂွခင်, ကခခင်ခခခင်,ခပ်ရှုင်.“သါခင်းဂွပ်,”ခခခင်.သမ်.ပိခင် မိုင်းထိုင်.ရှိုင်လျှ။ ပေးရှမ်း လိပ်;ရှုခင်း ခေးမံတင်း ခင်းပိုခင်းခခခင်,ခပ်မိုင်းဂွခင်,ခခခင်.လိလီ၊ လမ်းတိုခင်းဂွခင်.တူလှ်း လှိုဂ်.လှိုဂ်.ထိုင် ပိဂ်.သမ်.ကမ်,ရှု.လှ်းလွင်းမခင်းခခခင်ထေးသေတျ.၊ ရှုလှ်းဂး; သါဝံဂလး;ရှင်;နေ; ဝခင်းမိုင်းဂပ်,တီးလှ်း; ခခခင်.ဂတ. ပေးငါးနေ;ကွဂ်,ခင်းကွဂ်;ခင်းတျှမ်းမးဂမ်းလိဝ် မိုခင်ခခခင်,ပးတီးလမ်းတိုခင်းသပ်;ခခခင် ခခခင်.ယပ်.။

သား၊ခင်္ဂုတ်၊ပီခင်မိုင်းခိုခင်းယ့်

ဂျာမိုင်းခိုခင်းကခင်ပူခင်းမုး ဂူဝဲပာဂ်၊ဂိုင်ပီးမိုင်းခခခင်း. ဂူခင်းမိုင်းတီး တေဂျာ၊ခိဝဲဝိုင်းဝင်းမိုင်း ဝူင်.ခခ,ခခခင်း. ကမ်,ငါးငါး။ လီးလုခင်း.တူဝဲလုခင်း.လုကဝဲငိုခင်းခမ်းခခခင်းလါ သိုဝဲ,တင်းခလးခီ,မု.ပီတိခင်း ဂျာ,သေကမ်,ဂျာ။ တင်းဂျာ,တင်းမုးခခိုင်းပွဂ်းခခို. သမ်း.လီးသိုင်းခင်းယမ်း ဂိုင်မုဂ်းပီးပီးခခခင်း,ဝုးခခို။

ခတ, AD 97 တေ,ထိုင် AD 131(ပီးခခ,ယူင်းယိခင်း, 9 ပီးတေ,ထိုင်ယူင်းလိခင်း. 6 ပီး)ခင်း ခင်း 34 ပီးမိုင်းခခို. သားခင်္ဂုတ်,ပွဲ,လုမ်းဖွင်းခိခိခပ် ပုးတင်းဂိုဝ်းသိုင်းခင်းခင်းခင်းခမ်း, ကခခင်းခင်း မိုင်း။ ကိဂ်,လုဂ်းလုမ်းယိခင်း,ခင်းမိုင်းခပ်သေ ဂျာ,ထိုင်ဝိုင်းဝင်းမိုင်းတူင်ခခခင်း.(Eastern Han)ခခ,ကခခင်းခင်း. ဝုး“လုဝဲ.ယာင်,”ခခခင်း. သမ်းပွဂ်း။ ခင်းသမ်းပွဂ်းခခို. မီးသွင်ပွဂ်း လုဂ်.တင်းမိုင်းတီးတုးခင်း။ သါပဝ်း သားခင်း(မိုင်းခခခင်း,ခခ,ဂူဝဲ. ယူင်းသျှင်)ခခ.ခင်းဂျာ။ ထိုင်းပွဂ်းခခိုင်းသမ်း. လုဂ်.သါတင်းပွဂ်းခင်း, ဝီတံ. ခခမ်းမိုင်းလိဝဲ(မိုင်းခခခင်း,ပီခင်းခခ,ဖွင်းခင်း ဂူဝဲ.ယိုဝဲ.ခခခင်း,)ခခခင်း. ခင်းဂျာ။ ခင်းခင်း 34 ပီးမိုင်းခခို. လိုဝ်းခင်းဂျာခမ်းသားခင်းဂူဝဲ,(မိုင်းတီး)ခပ် ကမ်,လိဂ်းလါး။ ပီခင်းတူခင်းလိုဝ်းယူင်ယိဝဲ,တိဝဲ.ခခခင်း. လင်း လိဝဲဂူလ်း ကူဝဲ.ပိုင်,ဖွင်းခင်း။ ဂူလ်းဂျာ ခင်းဝူင်းဂခင်း 34 ပီးခခို. လင်းဝူင်း.ခခ,ခပ်သမ်း. ပေးတခင်း လါးယဝ်. 3 တူခင်း(ခင်း,တီ. ကခခင်း,တီ. သုခင်း.တီ.)။ လွင်းလိုဝ်းခခို. မခင်းခခခင်းမုဂ်,ဂူဝဲ,ဂူဝဲ,လိဝဲဝုး- သားခင်းဂူဝဲ,(မိုင်းတီး)မိုင်းခခခင်း. ကမ်,လုဂ်းမု,ဂူခင်း(Tribe)လိဝဲ.ခခို. ကမ်,ခခခင်း လါမု,ဂူခင်းဂူမ်းတုမ်း ကွခင်းဂူလ်း။ ဂိုခင်း,ပီခင်းမိုင်းဂျာခမ်းတေ.ဝုး မိုင်းခခိုင်းယဝ်။ မိုင်းယမ်းခခခင်း. လွင်းမုဂ်းမီးလိဝဲခခခင်းလး ဖွင်းမခင်းပိုင်မိုင်းခပ် ပေးခိုခင်းယ့်,ခိမ်း.လိဝဲဝုး. တခင်း,တခင်း,ယဝ်။ ယွခင်းပိုင်ပီးမဂ်,မီးခလး ဝခင်း မိုင်းခိုခင်းယ့်, ခခိမ်းသင်းခလး သားခင်းဂူဝဲ,(မိုင်းတီး)ခပ်လင်း,လုမဲသျှ,ခိမ်းလု မီးဂိုင်းတင်းမိုင်းဝူင်.တူင် ခခခင်း.ခခ,ခပ် ဂပ်းသိုဝဲ,ခင်းကွဂ်,ဂခခင်းမုး ပီးယာင်းခင်းဂိုင်ကေး။

ခေးလိခင်း ခလး ပီးမဂ်းမီးသားခင်းဂူဝဲ,

တူင်,မိုင်းပဝ်းသားခင်း ခင်းမိုင်းခခ,မိုင်းလိဝဲခခို. မိုင်းခခခင်း,ပီခင်းတိုင်းကွခင်း,ခခ,တိုင်းခခိုင်း ဂူဝဲ.ယူင်း သျှင်လိခင်း,။ မိုင်းဝီတံ.ခခမ်းပွဂ်းဂူဝဲ, မိုင်းလိဝဲခခို. မိုင်းခခခင်း,သမ်း.ပီခင်း ခခ,ဖွင်းခင်းခလး ခပ်ယမ်း တင်းတိုင်းဝီ. တိုင်းခခိုင်းဂူဝဲ.ယိုဝဲ.ခခခင်း,လိခင်း,။ ခင်းပိုခင်းခခ,ခပ် တိမ်းဝီ.ဝုး - သားခင်းဂူဝဲ,(မိုင်းတီး) ခခိယူ, “ခခခင်းခွပ်,လိခင်းလိခင်း ယူင်းသျှင်”ခလး “ခခခင်းခွပ်,လိခင်းလိခင်း ယိုဝဲ.ခခခင်း,”ခခို။ ပွင်,ဝုး သားခင်းဂူဝဲ,(မိုင်းတီး)မိုင်းခခခင်း. ကမ်,ယူ,ခင်းခိခင်း,ခခမ်း.လိခင်းလိခင်းမိုင်းခခ, ပီခင်းမိုင်းဂျာခမ်း ဖွင်းမခင်း ခေခေခေ. မိုင်းခခိုင်းကေး။

လုဂ်.“ခခခင်းခွပ်,လိခင်းလိခင်းယူင်းသျှင်”တေ,ထိုင် “ခခခင်းခွပ်,လိခင်းလိခင်းယိုဝဲ.ခခခင်း,” ဖခိခင်း, လိခင်းလိုင်းခခခင်း. ပေးကပ်ပထဝီခေးလိခင်းမိုင်းမိုင်းလိဝဲ မုးထတ်းတူလ်းလိုင်း တူဂ်းမိခင်းတီး ခတ,ကပ် မိုင်းတီးတုးခင်း(မိုင်းလိဝဲမီးခင်းလိခင်းခခ,) မိုင်းတီး(Shan State)ကခခင်းယူ,ခင်းမိုင်းမခင်းယမ်းလိဝဲ. တုး ဂွင်း မိုင်းလိုဝ်. သိပင်းသွင်ပခင်းခေး(မိုင်းလိဝဲမီးခင်းလိခင်းခခ,) မိုင်းလား ခလး မိုင်းထီးပွဂ်းခင်း,ဂမ်း ဖွင်း။ တီးလိုင်းခခို. လိဝဲမီးခင်းတူင်,ဝူင်းလိခင်းလိခင်းသားခင်းဂူဝဲ,(မိုင်းတီး)မိုင်းခခခင်း.မုတ်းကေး။ ဖခိခင်း, လိခင်းလိုင်းခခို. ပီခင်းတီးယူ,တခင်းသင်း လင်းတီး(ထီး)မုးလိခင်းခခ,။ ပီဂ်.သမ်း.ဂျာ,ခေး,ကမ်းခခခင်း သားခင်းဂူဝဲ,(မိုင်းတီး)မိုင်းခခခင်း. ကမ်,ဖွင်းခင်းလိဝဲ တီးလိခင်းလိုင်းခခို. တင်းသိုင်းသေတု။ ဂူလ်းဂျာ

ခင်းဂျေသိုင်လှိုင်ခေ၊ သတိုင်းခန့်ခင်းတီး(Music)တီး ခေထင်းဂှိုင်.ခေ,ခပ်မးယပ်.လေ; ထခင်းမခင်း သှိုင်ကမ်,သှိုင်ကခင်းဝးခေခင်း. ဝှိုင်.တူဂှ်းဂေးဂှ်းယပ်.။

ယှိုင်.ဂခင်းဟှိုင်,သှိုင်;လေ;သှိုင်. ခှိုင်;ခှိုင်ခှိုင်.ခမ်, ကှိုင်,ခင်းလိခင်းခင်းလှိုင်လေ;သှိုင်. ခေ;လိခင်း လေ; သီခင်းတိုင်းလှိုင်တိုင်းခေခင်း. မှိုင်;တီးလေ;သှိုင်. ထိုင်းခင်း.ပီခင်းရှိုင်းလေ; ပှိုင်လမ်,လှိုင်;ခင်းခေတု,ဂှ်း သခင်းဂှိုင်,(မှိုင်;တီး)လီးမခင်းမီး ခှိုင်;ယှိုင်,မးခေခင်း.ယပ်.။

2.လှိုင်;ပီးမှိုင်;သခင်းဂှိုင်,

ပှိုင်;ဝခင်းမှိုင်;တိုင်းဂး ဂှိုင်;ခင်းဂှိုင်;ဂှိုင်; လိမ်းလီးခှိုင်;ယှိုင်,မးခေ. ပီခင်းပှိုင်;တေ,သှိုင်; ကမ်, ဂှိုင်;ကမ်,ထတ်,လေ; တှိုင်.ခင်းခင်း.ပှိုင်;လိမ်းလီးကမ်,ခင်းကမ်,သှိုင်; ကခင်းခင်းဂေ;။ ဂပ်;မှိုင်;ဂှိုင်, ခေခင်း. ရှိုင်းယှိုင်,ခေ.ဂိခင်းရှိုင်းကှိုင်,(လိမ်း.။) မှိုင်;ထင်းတင်းမှိုင်;ထင်း. ထိုင်းခင်းတင်းထိုင်းခင်း. မှိုင်;တင်း မှိုင်; လီးတေ,သှိုင်;ဂခင်းမး ရှိုင်.ရှိုင်.ရှိုင်းရှိုင်းတေ,သေ,။ သမ်.ဂမ်းဂမ်းပီခင်းသှိုင်;ပီခင်းသှိုင်;တေ,ဂခင်း။ လှိုင်; ပီခင်းသှိုင်;ပီခင်းသှိုင် တိုင်းတေ,ဂခင်းခေ. ပီခင်းလီးရှိုင်းခင်းဂှိုင်; ရှိုင်းတှိုင်;သတ်; ရှိုင်းလိခင်းခေ;လေ;ခှိုင်;ခှိုင် ကခင်းမှိုင်;လှိုင်;လှိုင်;ပှိုင်;ခင်းခေခင်း. ကခင်းခင်းယပ်.။ တေရှိုင်းထိုင်း.ရှိုင်း ထင်း,ရှိုင်းလှိုင်;ကုပ်.ပှိုင်,ဟှိုင်;ခင်း ထင်းထင်း, မခင်းရှိုင်းယှိုင်;ယပ်.။ သမ်.ရှိုင်းဂှိုင်;မှိုင်;ပေးလီးရှိုင်း,လှိုင်;လေ; ခှိုင်;ယှိုင်,မှိုင်,သှိုင်;မးခေခင်း.ပီခင်း ပှိုင်;ဟှိုင်;ခင်းလေ;ပှိုင်;လမ်,လှိုင်;ခင်းခေ ပှိုင်;တေ,ဟှိုင်;ကှိုင်;ခင်းခင်းခေ;ထိုင်းခင်းလေ; ဟှိုင်;ကုပ်.ပှိုင်, ဟှိုင်;ခင်းဝခင်းမှိုင်;ခပ် ဂှိုင်;ထင်းဂှိုင်;တခင်းယပ်.။

ခေ, AD 97 မးတေ, AD 131။ သခင်းဂှိုင်,(မှိုင်;တီး)ပှိုင်,ထင်းဟှိုင်;ခင်းခင်းခင်း.လှိုင်.ယပ်. ကခင်း ပီခင်းဝိုင်းခင်းမှိုင်;တှိုင်;ခင်း.(Eastern Han)ခေ,ခေခင်း. လိမ်းလီး.လိမ်းလီး.။ လှိုင်;တှိုင်.ခင်းထိုင်းခင်း. မခင်း ခေဝးသခင်းဂှိုင်,(မှိုင်;တီး)မှိုင်;ခေခင်း. ပီးမခင်းမီးလေ; လှိုင်;ယီခင်း,ခေ; ပေးခှိုင်;ယှိုင်,ဝိ.သေကမ်,ဂး။ ပီးမှိုင်;ခပ်ဂေ; ပေးထခင်း.သှိုင်.ဝိ. တခင်း,တခင်း,ယပ်.။ ခှိုင်;ဂေ,ခင်းမှိုင်;ခပ် ပေးဝှိုင်.ဂှိုင်.လီးဝး ဂပ်; သှိုင်,လေ; ရှိုင်းကှိုင်;လိမ်းတေ,မှိုင်;ကိခင်းရှိုင်းယှိုင်, မှိုင်;ခင်း,မှိုင်;ခေ, ကိခင်း,မှိုင်;တိုင်းထင်းဂခင်းထိုင်းခေ. ရှိုင်းမီးလှိုင်;ဂတ်;ယီခင်းတေ,ဂခင်း။ ခေ.ပီခင်း ဂခင်းသမ်ခင်းလမ်,လှိုင်;လှိုင်;ပှိုင်;တေ,သခင်းဂှိုင်,(မှိုင်;တီး) မှိုင်;ခေခင်း.ယပ်.။

မှိုင်;ပပ်,(ပှိုင်)မှိုင်;ဂှိုင်,ခေခင်း. ပီခင်းမှိုင်;ကှိုင်;ခင်းခင်းခင်း.မခင်းယမ်းလိမ်းခေ.ယပ်.။ မခင်းခပ် ယှိုင်; ယေးယှိုင်.ယှိုင်; ကပ်ဂှိုင်,ကပ်မုခင်းပပ်,ခပ် ပေးကမ်,သှိုင်;ကမ်,ဝီး ရှခင်း.တေ,မှိုင်;လိမ်း.။ ဂှိုင်;ဂးပပ်, (ပှိုင်)ခပ် မှိုင်;ဂှိုင်,ခေခင်း. လှိုင်;ပီးမှိုင်;လေ;သှိုင်. လှိုင်;ယီခင်း,ခေ;လေ;သှိုင်. လှိုင်;ဂပ်;သှိုင်,ခင်းမှိုင်; လေ;သှိုင်. တှိုင်;လှိုင်;တီးဝိ. ခေ.ပီခင်း.ပီးမခင်းဂေ;။ လှိုင်;ခေ. ပှိုင်;ခေ,ခပ်မှိုင်;ဂှိုင်, ပီခင်းလမ်း ထခင်းမခင်းရှိုင်း,ခေဝိ. ထိုင်းထိုင်းလိမ်းလိမ်းယပ်.။

ပှိုင်;ခေ,မှိုင်;ဂှိုင်, ပေးထိုင်း AD ဂှိုင်ပပ်, 4 မးယပ်. ထင်း,ရှခင်းခင်းပပ်.ပှိုင်;သီ,ခေခင်း,ယီ. ဟှိုင်ထိုင်း.(ပှိုင်;လမ်း,လီး မှိုင်;ဟှိုင်,တှိုင်;ထခင်း)လေ; ပပ်.ပှိုင်;ခေခင်းထိုင်းပှိုင်,ထိုင်း,ထိုင်း.(ပှိုင်;ခေခင်း, ထိုင်းပတ်;ထိုင်း)ခေခင်း. တိမ်းရှိုင်း,လှိုင်; လှိုင်;ပပ်,(ပှိုင်)ခပ် ကိတ်;ကီး။ ကခင်းဟှိုင်;ခင်းခင်း မှိုင်;ထင်း ယီခင်း,ခေ;ပပ်,ခပ်ခေ. ပေးထိုင်း ဂပ်;ထခင်း,ခေ,ထိုင်းယီခင်း, 18 ပီး(AD 802)မးယပ်. ထင်း,ခေ,လီး ထိုင်း ထိုင်းဟှိုင်;ခင်းခင်းခင်း,ထခင်း(လမ်း.ထင်း) ခပ်ဂှိုင်,ဝိုင်းခင်းမှိုင်;ထခင်း,ခေ,။ ကခင်းဂှိုင်.ဝးသှိုင်, ကခင်း(ဝိုင်းသီကခင်းမှိုင်;လိမ်း)ခေခင်း. ပှိုင်;ရှိုင်း။ တင်းမှိုင်; AD 120ထိုင်းဟှိုင်;ခင်းခင်းယီခင်း,ခေ;သခင်း

ရှင်,(မိုင်းတီး)ခပ် ပွန်းထီ.သွင် ရှု,ဝိုင်းငင်းမိုင်းတူင်ခါခပ်.ခေ,၊ ကန်ရှင်.လှိုင်.ယင်,ခေခပ်. မူးခေပ်.တိုက်; ဂန်တူလုံးထိုင် ပိပ်,ခပ် တူန်းလိုခင်းတီးဝံ. 682 ပီးမိုင်းကျေး။ ခင်းရှင်;ဂင် 682 ပီးခေ. မိုင်းခေ, ပေးလိက်;လီးခါ.ပုတ်.မူး 6 ဂပ်;ဝါခပ်မိုင်းယပ်.။ ပေးကပ်လွင်းထိုင်းခေ. မူးတိုက်; ထတ်;ဝုခေ.တူလုံး ထိုင် ပိပ်,(ပုၤ)ခပ်ခေ. မိုင်းခွခေ,လွင်းမုခင်းလိင်းခိုခင်းယ့်,၊ လွင်းတူင်.ခေခင် ပီးမိုင်းခေလ;ယီခေ,ခေ;ဂူး လွင်းလွင်း; တူန်းလိုခင်းတီးဝံ.ခေခေ,။ သါခင်းရှင်,မိုင်းတီးမိုင်းခေခေ. ပီခေမိုင်းခိုခင်းယ့်,ထိုင်.ရှိုပ် ကန် ဝူးခေခေ. တူလုံးလွင်းထိုင်းခေ.ကျေးရှု.ယပ်.။

ပီးခွင်.မခင်းခပ်သမ်. ထိုင် AD 1044 မူး ထင်,တင်;မိုင်းပူးဂမ်,(ပုဂံ)ခေလ; တင်းမိုင်းတီး သါခင်းရှင်,(AD 97)ဝါခေခေခေကျေးခမ်းယူင်ယီပ်,တီပ်.ခေခေ. ဗွေမုခင်းလိင်းခိုခင်းယ့်,ခေလ; တင်းမိုင်းထင်. လှိုင်ဗွေ ကန်ဝူးခေခေ. ခ်ခင်းကမ်,မီးလွင်းတိုက်;ခေလ;ရှမ်းလတ်;သင်ယပ်.။

တီးပီခေရှင်;ဂိုက်;မိုင်းသါခင်းရှင်,(မိုင်းတီး)

ထင်;ပီးပိုခင်းခေလ; ဗွေ;ခွခေ.ခွ.လမ်းတိုခင်းပိုခင်းတီးခပ် ဂမ်းခေခေရှင်ထိုင်ဝူး - တီးမိုင်းလိပ် ကန်ယူ,ခင်းမိုင်း ထိုင်,ထါခင်းဝခင်းကွက်,ဂုခေကေးသူးခေ. ပူးမွခေ,ခပ်မိုင်းခွခေ, လှိုင်.တီးမိုင်းခေ,ပွတ်း ထါခင်း ခါ.လှိုင်;မူးရှင်;ရှင်;ဝူးခေ။ ခါ.လှိုင်;မူးဂပ်;လှိုင်;ပီးလှိုင် ကန်ဝူးခေခေ. ဂမ်းဗွင်းဝူးခေ,မိုင်းဂပ်; သါခေရှင်,(ဂပ်;ခေ,သါမိုင်း-ဝုလှိုင်.၊ ရှု,၊ သူး)ခေခေ.၊ ခွခေမိုင်းသူး ထို.ရှု;ဗွင်းလှိုင်ခပ် ကျေးထိုင်;လှိုင်, လိင်.(ထူရှင်;လိင်-ထူလိင်)ခါ,သိုက်;မူးတိုက်;ခေခေ,လှိုင်(မိုင်းရှင်.ထိုင်ဝံ၊ ယီခေ,ခေခေ, ခေလ; ထိုင်,ရှင်, ဝခင်းကွက်,သိုက်.သူးခေ.။) မင်ထိုင်းသမ်.ဝူး တီးသိုက်;ခေ,မုခင်းရှင်;ခပ် တိုက်;သိမ်းတု.လီ,ယပ်. တီးထင်, ကွခေဂခေပီးလှိုင်;မူး ဝူးခေ။

ရှင်;ဂူးမံတွင်းပပ်.ပိုခင်းခေလ; ဂခေသွပ်,ရှုလမ်းတိုခင်းခွင်းခွင်မူခေခေဂပ်,ခေ,(Archaeology) ခပ်သမ်. ခေလက်;ထါခေဝူး - ခေ,ထိမ်မိုင်းဂပ်;ခွင်းရှိုခေမို,(The New Stoneage)ခေခေ. ပူးမွခေ, တီးပေးယူ,သပ်;ဂိခေသင်; တီးသပ်;ခေခေ.မင်;၊ သပ်;ခေခေ.ခွင်း၊ သပ်;ခေခေ.ဂိပ်.၊ သပ်;ခေခေ.လိင်ခေလ; သပ်;ခေခေ.ခွင် ထိုင်းခေ.ယပ်.။ ဂပ်;ဂါ,လှိုင်; လွင်းထိုင်းခေ. ခင်းပိုခင်းခေ,ခပ်တိုက်;ဝံ.သေကမ်,ဂူး၊ ပူး တင်းပိုခင်းမခင်းခပ်ကျေး ခေခေ. ဂမ်းဗွင်းလူးခွခေ,။

မခင်းခပ်မီး ခေးရှမ်းဝူး “jrefmt p waumif u” ဝူး မခင်းခပ်ခေ,တီး “waumif” (တူးရှင်)ခေ. ရှိုင်းထူးခိုခင်းယ့်,မူးဝူးခေ။ တူးရှင်ခေ. ခင်းပပ်.ပိုခင်းခေ,ခပ် မိုင်းခွခေ,သမ်. ရှင်.“ထံ ရှင်”ခေလ; “ဝါခေ,ရှင်”။ ကွင်းမခင်း မီးတီးခေခေ.ဂိပ်ပွတ်းခေခေ၊ ဗေ,ခေခေဝိုင်းလှိုင်,။ ပီခေ,ထိုင်.ယီခေ, 21 ပီး(AD 1284)သိုက်;ခေ,မုခင်းရှင်;သိမ်း “ထိုင်ထိုင်ဝံ,သိုခေ,”(ဂတ်,သု)ခေလ; “ထံ.ရှင်”(တူးရှင်)၊ ပန်းတပ်.ယူ,ဝံ.။ ထိုင်.ယီခေ, 23 ပီး(AD 1286)ထင်;ရှင်.ဂုပ်,ပလံ,ခါခေ, ပွင်ရှု;တပ်.သိုက်;ခပ် ယူ, တူးရှင်;တင်;“ထိုင်မိခင်းသိခေ,သိုခေ,”(တိုင်းတိုက်;သိမ်းမခင်း)။ ထိုင်.ယီခေ, 24 ပီး(AD 1287)သိုက်; ခေ,မုခင်းရှင်;ခပ် လှိုင်.သါမခင်းမေး ခေလ; တူးရှင်; လှိုင်;တိုက်;ပူးဂမ်,(ပုဂံ)၊ မိုင်းပူးဂမ်, ယီးပင်းသုတ်း ဝံ.။

ပပ်. r&eef&mZ0if မခင်းဝူး မိုင်းတူးခွခေ,ခေ. ဂပ်;ဗြူးပီခေထင်; ဂတပ ရှင်. သါင်းတူး (oifw)၊ ဂပ်;ဗြူးပီခေထင်;ကျေးတမ ရှင်.တူးရှင်;(waumif)။ ပပ်. G.E.Harvey; History of Burmaဝူး မိုင်းမခင်းပွတ်းရှင်, ထိုင်;ဝိုင်းတင်းခေခေပီခေထိုင်;တီးဝံ. မိုခေခေ, Tagaung(waumif)

ပီခင်ဂွမ်းတံး Ta Kawng(တၢ်ဂွၢ်ခဲ)။ ပပ်. **Ojboef-jrefm&mZ0if** ဝါး - “**waumif**” ပီခင်
ဂွမ်းတံး၊ တီးပွင်,မခင်းဝါး “ဝီင်းတၢ်ဂွၢ်ခဲ”။ ပပ်. **OjboefaqGwaumi ftrm [mi fwjaznáv/v/m
aw&tsurm** ဝါး-“**waumif**”ပီခင်ဂွမ်းတံး၊ တီးပွင်,မခင်းဝါး “တၢ်ဂွၢ်ခဲ”။ ပပ်. **jrefm
pG pLurf** ဝါး“**waumif**”ပီခင်ဂွမ်းတံး၊ တီးပွင်,မခင်းဝါး “တၢ်ဂွၢ်ခဲ”ခဲ။

ထိုင်းကခင်အံ,ခိုင်တိုင်,ခခမး ထိုင်းခဲ. ပီခင်“တၢ်ဂွၢ်ခဲ”ဂိုဝ်၊ “ဝီင်းတၢ်ဂွၢ်ခဲ”ဂေးယု၊ ပီခင်
“တၢ်ဂွၢ်ခဲ”ဂေးယဝ်။ ထိုင်းထိုင်းခဲ.တင်းသီင်; တိုခင်းပီခင်ဂွမ်းတံးလွၢ်ခဲ.လွၢ်ခဲ။ မိုင်းဂွၢ်ခဲ,တိုင်,
ဂိုဝ်,တၢ်ဂွၢ်ခဲမိုင်းလီဝ်ခဲ. တိုခင်းပီခင် တီးတံးယု,သင်းမးလး; လင်,လပ်းထိုင်းတံးဝံ. ဂှာခင်.တေ့,မိုင်း
လီဝ်။ ထိုင်းပီခင်တၢ်ဂွၢ်ခဲ. ပီခင်လင်းထာခင်မခင်းဂီခင်,ခခဝံ.ဝါး - လီမ်မိုင်းပါခင်[ဒူးပီခင်လင်းဂေး
တမ(BC 600-BC 500)သပ်;ခမ်.ဂီဝ်ပွတ်းခိုင် ပေးမီးတံးယု,သင်းဂီခင်သင်းဝံ.ယဝ်။

ထာင်းခိုင်းတံးခဲ. လးထီ.သုတ်းယု, AD ဂှပ်ပက်, 1 ခခခင်. ပေးယု,တီးအံ,ဂွၢ်,ဝခင်းကွက်,
မိုင်းမခင်းယမ်းလီဝ်ခဲ. ပုဂ်းတင်းမိုင်းသင်းခေမးမိုင်းခိုင်ယဝ်။ မိုင်းတံးလုဂ်;ခဲ. ခခ,မိုင်းဂွၢ်ခဲ,ဂွၢ်.
“သခင်းဂှပ်,” ခခဂေး။ ကပ်မီးလင်းလံးပိုခင်းခခ, တံးမံးဝံ.ခခခင်. ပီခင်လင်းထာခင်၊ လုဂ်. AD 97
ခတ,ခပ်.မးတူဂ်းထိုင် ခင်းမိုင်းပု,မခင်း,တံးယု,တီးခွက်;ခွပ်,လီခင်လီခင်ခခ, တင်းမိုင်းတံးသခင်းဂှပ်,
ယဝ်.ခခခင်. တီးဂေး,သုတ်းမခင်း(လပ်.သေထူဂှပ်,လီဝ်.ယု, မိုင်း; AD 225 ဒီး,သိုင်းတိုင်းခခခင်,လင်)
128 ပီး၊ သမ်.လပ်.လီဝ်သိုင်းခခ,မုင်းဂှပ်;(ယု,မိုင်း; AD 1253 တိုင်းသိမ်းတု.လီ,)ခခခင်. 1156 ပီး
ဂေး။ ယုခင်.ပိုင်းခခခခလး; ဂွမ်းကခင်ဝါး; တံးသိုင်းထူဂှပ်,လီဝ်. ဒီး,သိုင်းတိုင်းယီခင်,ခခခင်,ဂိုဝ်၊ တံးသိုင်း
မုင်းဂှပ်; တိုင်းသိမ်းတု.လီ,ယဝ်. တံးလင်,ကွၢ်ခခခင် ပံးလုင်းမး ယု,အံ,ထာခင်း ကခင်ဝါးခခခင်.ကမ်,
မခင်း,မိခင်း။ တံးကခင်ယု, ခခင်းမိုင်းဂှပ်;တုမ်မခင်းယမ်းလီဝ်ခဲ. ပု,မခင်း,ခပ် ပီခင်ဂှပ်;ဂိုင်းမိုင်းသခင်း
ဂှပ်, မိုင်းတံးမိုင်းဂွၢ်ခဲ,။ လီမ်မိုင်း; 2000 ပံးပီးပုခင်.မးခခခင်. ပု,မခင်း,ခပ် ပေးခပယု,ထင်သင်းဂီခင်
သင်းတံးခခင်းမိုင်းတံးမိုင်းလီဝ်ခခလး; သပ်;ခမ်.ဂီဝ်ပွတ်းခိုင်ယဝ်.ဂေး။

ကိုင်ယခင်ခိုင်ပိုခင်းခခ, လံးလံးခိုင်တံးဝံ.လွင်းတံး ကခင်အံ,ခိုင်တိုင်,ခခမး ထိုင်းခဲ.
လံးဂှပ်.လမ်း၊ ကွၢ်ခခခဲ; BC 122 ခခခင်. ပု,မခင်း,တံးပေးယမ်းယု,တီး; အံ,ဝခင်းတုဂ်းခိုင်မိခင်, မွက်;
ဂိုဝ်ပံးလီးခခခင်. ပုဂ်းတင်းမိုင်း“တံးခခယေ.”မး မိုင်းခိုင်ယဝ်။ ဝီင်းလင်းမိုင်း ပီခင်တၢ်ဂွၢ်ခဲ။ ကွၢ်ခခခဲ;
AD 97 ပု,မခင်း,တံးသမ်. ယု,တီး; လီဝ်,ဝခင်းကွက်,ပွတ်းဂှပ်,မိုင်းမခင်းယမ်းလီဝ်ခဲ. ပုဂ်းတင်းမိုင်းဂှေ
ခမ်းသခင်းဂှပ်,မး မိုင်းခိုင်ယဝ်။ သခင်းဂှပ်,မိုင်းခခခင်. လီခင်လီခင်မိုင်းဂှပ်;ခွပ်၊ ပီခင်မိုင်းမုခင်းလီဝ်ခင်း
ခိုခင်းယု,မိုင်းတံးမိုင်းဂွၢ်ခဲ, မိုင်းခိုင်ဂေး။

ထံးဂေးမွင်,

ဟိုခင်ကိုင်-

- 1.သိုဝ်,ထီသီခခခင်,ယီ,လီ.လွၢ်ခဲ.(လိဂ်;မံပိုခင်း-ပိုခင်းဂီဝ်;ဂှပ်;လုင်းမိုင်းအံ,တုဂ်းထာခင်း)-သိုဝ်မးသိုခင်
- 2.ခိုဝ်.ခခခင်.သု-သီခခခင်,ယီ,လီ.လွၢ်ခဲ.(ပိုခင်းခခခင်.တွၢ်ခခခင်-ပိုခင်းဂီဝ်;ဂှပ်;လုင်းမိုင်းအံ,တုဂ်းထာခင်း)-
-ဟိုခင်.ယေ.
- 3.ယီခင်,သိုဝ်,(ပိုခင်းဂပ်;ယီခင်,မုင်းဂှပ်)-သုခင်ခင်,
- 4.မိခင်,သိုဝ်,(ပိုခင်းဂပ်;မိခင်,ခခ)-ထာင်းထီခင်,ယီ.

